

نقد پرسش‌های چهارگزینه‌ای زبان و ادبیات فارسی آزمون سراسری ۱۳۹۸، رشته علوم ریاضی و فنی، نظام جدید

نگاه کلی

پرسش‌ها حساب شده‌اند و روشن است که و با دقت و زحمت طراحی شده‌اند. توجه خاص به بیت‌های کتاب‌های فارسی نظام جدید در این دفترچه بیش از سایر دفترچه‌ها به چشم می‌خورد و جای سپاسگزاری دوچندان دارد. سادگی نسبی این آزمون نسبت به آزمون رشته علوم تجربی، هنر و زبان کاملاً توجیه‌پذیر است.

درصد قابل قبول داوطلبان: ۴۵ به بالا

درصد خوب دانش‌آموزان: ۵۵ به بالا

درصد خیلی خوب دانش‌آموزان: ۸۰ به بالا

درصد عالی دانش‌آموزان: ۹۰ به بالا

پرسش‌های معنای واژه‌ها

تأکید کتاب‌های فارسی نظام جدید بر تشخیص معانی و کاربردهای متفاوت واژه‌ها در متن بیت‌ها و عبارات‌ها است. دلیل آوردن معنای واژه‌ها به تفکیک درس‌ها در واژه‌نامه پایان این سه کتاب - برخلاف واژه‌نامه‌های کتاب‌های نظام قدیم آموزشی - نیز همین رویکرد است.

بی‌توجهی به این رویکرد روا نیست و امیدواریم که در سال‌های آینده شاهد پرسش‌هایی هوشمندانه‌تر و زاویه‌دار با حافظه‌سنجی صرف از این مبحث باشیم.

۱- پرسشی متوسط است با نکته‌ای آشنا (اشباه ≠ اشباح)

۲- «همگرا بودن» امروزه معنای موافقت و همراهی نیز می‌دهد. چرا باید مورد «ج» را نادرست در نظر گرفت؟ هدف ما پرورش جوانانی مطیع و منقاد است؟ بی‌شک خیر ← برای دفاع از آزادی اندیشه و زبان (که همزاد اندیشه است) بهتر است گزینه‌های ۳ و ۴ هر دو درست در نظر گرفته شوند.

۳- ۲ توجه به معنای قسیم نکته این تست است.

پرسش‌های املا

پرسش‌ها مناسب و کاملاً در محدوده کتاب‌ها و آموزه‌های نظام جدید هستند.

۴- توجه به شیوه درست نوشتن واژه‌های فارسی از نکته‌های خوب این پرسش است.

۵- املاي درست واژه‌ها با توجه به معنای متن خواسته شده که ارزشمند است.

۶- با آن که «مدرّوس» واژه‌ای زیاده‌رفته و ناآشناست، تشخیص نادرستی املاي «زوال» در گزینه ۴ این تست را از حالت استاندارد کنکورهای سراسری ایران، خارج نمی‌کند.

پرسش تاریخ ادبیات

کاستن از پرسش‌های تاریخ ادبیات و افزودن بر سهم دیگر مباحث، هماهنگ با رویکرد تازه کتاب‌های فارسی است.

۷- در محدوده کتاب‌های درسی است و متوسط ارزیابی می‌شود.

پرسش‌های آرایه‌های ادبی

- ۸- این تست‌ها همیشه ارزشمندند زیرا درک ادبی را مورد سنجش قرار می‌دهند.
- ۹- گرچه بیت از استاد سخن سعدی است اما کوششی بودنش آشکار است. آوردن شیرین و شکر کنار هم! و برداشت معنای رونق و آبرو از «آب» تا عبارت «آب شیرین برود» بد معنا نشود و ... هم بیت را کمی تصنعی کرده است هم به داوطلب کمک می‌کند که به راحتی دست شاعر (و طراح) را بخواند.
- ۱۰- بیت صورت این سؤال نیز، چنگی به دل اهل ادب نمی‌زند. بهتر آن است که پرسش‌های آرایه‌های ادبی از میان شاهکارهای ادبی ادب پارسی طراحی شوند که خود گنجینه‌ای فراخ و ناپیدا کردن است.
- ۱۱- یافتن تشبیه در بیت «د» نیاز به سواد و حتی دقت هم ندارد. حسن تعلیل بیت «ج» نیز با آمدن «که» بیان علت در آغاز مصراع دوم کار را برای پاسخ گفتن سریع به تست آسان می‌کند.
- نکتهٔ زیبایی این چهار بیت، معنای مجازی واژهٔ «بال» در بیت نخست است که از نگاه دور مانده.

تست‌های دستور

- پیش‌بینی شده بود که اغلب پرسش‌های دستوری، امسال از بیت‌ها طراحی شود تا نوع سؤالات در دو نظام به یکدیگر نزدیک‌تر باشد، اما به هر این رویکرد با کتاب‌های ارجمند زبان فارسی نظام قدیم آموزشی همخوان نیست.
- ۱۲- بسیار هوشمندانه و حرفه‌ای طراحی شده است. اطمینان یافتن به حذف نشدن فعل در بیت گزینهٔ ۳، نیازمند تسلط بر خوانش درست بیت‌ها و زیر و بم گفتار استاد سخن، سعدی شیرازی است. دست مریزاد!
- ۱۳- بر پایهٔ یکی از خودآزمایی‌های کتاب فارسی ۱۲ طراحی شده است و تستی مناسب و استاندارد ارزیابی می‌شود. ظاهر تست به معنا و مفهوم می‌خورد اما مبحثی است میان معنا و مفهوم و دستور مشترک می‌شود این تست را بدون دگرگونی در فرایند ذهنی رسیدن به پاسخ، این گونه نیز مطرح کرد: فعل «ساختند» در کدام گزینه، نیازمند مسند نیست؟
- ۱۴- کمی سلیقه‌ای است. «بنگر» و «ببین» در مصراع دوم می‌تواند در معنای مستقیم «مشاهده کردن» هم آمده باشند که در این صورت گذرا به مسند نیستند و «پرده نشین» قید خواهد بود ← بهتر است این تست حذف شود.
- ۱۵- فاصله انداختن صفت‌ها میان زنجیرهٔ مضاف‌الیه‌ها و حضور صفت‌های مرکب در گروه اسمی، نکتهٔ زیبا و فنی این تست است.
- ۱۶- پرسش ساده‌ای بود که یک نقطهٔ ابهام دارد. «ان» در «گرگان» بر چه مفهومی دلالت دارد؟ به گفتهٔ برخی، «ان» مکان است به دلیل وجود ساس‌های گزنده و خونخوار (غریب‌گزاها) در مدارس آن منطقه و یا نه «گرگان» دگردیسهٔ هیرکان است و اصطلاح جنگل‌های هیرکانی وامدار آن؟

پرسش‌های درک ادبی

- ۱۷- تست دشواری است، نخست به این دلیل که معنای بیت «د»، از بوستان سعدی، دیرباب است و دوم این که بیت «الف» هم تا حدی به بیت «ب» می‌زند.
- ۱۸- مفهوم ارزشمند متن صورت پرسش این است: اگر مردم از حاکمشان راضی باشند و او را دادگر بدانند، هنگام هجوم دشمن، خود از شهر و شهریارشان دفاع می‌کنند و اصلاً دشمن به سراغ مردمی نمی‌آید که زیر سایهٔ پادشاهی دادگر، هم‌بسته و یکدل می‌زیند.
- اما در گزینهٔ ۴ فرد دادگر، تنها و بی‌کس افتاده است ← تستی بسیار دشوار اما فنی بود. (اعتراضات وجهی ندارد.)
- ۱۹- تستی نو، دشوار و فنی است.
- ۲۰- تستی فنی و دشوار است. بیت دوم از ابن‌یمین فریومدی، شاعر خردگرا و اندرزگو است. در این بیت، عقل سخن درست را بر زبان آورده است و خبری از مفهوم صوفیانهٔ تقابل عقل و عشق در این جا نیست.

۲۱-۳ ساده بود و مناسب.

۲۲- با خوش ذوقی و هنرمندی گزینه‌ها پیدا و چیده شده‌اند. دست مریزاد!

۲۳- فنی و حساب شده طراحی شده است.

۲۴- این گونه پرسش‌ها برای نخستین بار در بخش سبک‌شناسی کتاب‌های ادبیات انتشارات اندیشه‌سازان طرح شده بودم و بر این باورم بیش‌تر به مقوله سبک‌شناسی ادبی مربوط‌اند تا درک ادبی. به‌هرروی، با تستی فنی روبه‌رو هستیم. این‌که جوانی ده‌ساله زورمندتر از همه زمینیان باشد، به خرق عادت بیش‌تر پهلو می‌زند تا اغراق و وجود گزینه ۴، رسیدن به پاسخ درست را برای داوطلب آشنا با جنبه‌های حماسه کاملاً ممکن می‌سازد (اعتراضات چندان وجهی ندارد).

۲۵- مشکل دارد. بیت ۲ و بیت ۴ هر دو به نفی جنبه مادی هستی آدمی تأکید دارند. پس اگر بیت ۲ پاسخ است، بیت ۴ هم پاسخ است. اما گزینه ۱ پاسخ مناسب‌تری است. «ترک خواب» مفهومی جزئی است و «عدم تعلق و وابستگی» را شامل نمی‌شود ← گزینه ۱ پاسخ قابل دفاع است.